

éves „felnőtté (szülővé) válik”; a hároméves már személyiségjegyet is visz a játékba (megjátssza a mérges szülőt); s most a négyéves már elképzelt személlyé (pl. szörnyé) is tud válni. Ezek az új képzeletbeli lények és képzeletbeli társak mindenféle olyan cselekvésekre készítik a gyereket, amelyek távol állnak mindennapos ru-

tinjától. El tudja játszani a megtiltott és a képtelen viselkedési formákat. Képzelőereje segítségével lépést tud tartani minden lehetőséggel és minden képtelennel. Amíg frissen őrzi képzeelőerejét, nem lesz az elfogadható gondolkodás keskeny folyosójába zárva.

Debreczeni Tibor

A drámapedagógia és az óvodai nevelés

Előzmény

— Úgy adódott, hogy drámapedagógiai tanfolyamaimra, melyeket a Fővárosi Pedagógiai Intézet szervezett, óvónők jelentkeztek nagy számmal. Én viszont, noha majd minden korosztályt tanítottam már, óvodásokat még nem. Egy félévig, amíg a foglalkozások a jelenlévő hallgatók személyiségére és problémáira koncentrálnak, és a gyakorlatok az óvónők kommunikációs, interakciós és önismereti készségére alapozódtak, minden harmóniában zajlott. Ám a második félévben, amikor már arról volt szó, ők miként alkalmazzák a tanultakat az óvodában, kis-, közép és nagycsoportban, s a kérdések konkrétakká váltak, derült ki, hogy az én általános drámapedagógiai tudásom nem elegendő. Nekem magamnak is foglalkoznom kell óvodás korúakkal, hogy tapasztalva is értem a problémákat, s javasoljam a megoldási módot, a hiányt tehát pótoltam. Foglalkoztam a kisgyermekkel, egyszersmind tanulmányoztam az e korosztályra érvényes pszichológiai és módszertani tudnivalókat.

— Nagyapaként számtalan óvodával kapcsolatos élményt szereztem.

Látom az unokámat és a társait anyák napi óvodai ünnepségen kiglancolt merevségben. Reszkető lábakkal memorizálják kórusban a köszöntőt. Pityeregnek, amikor a rájuk osztott rész-szövegeket eltévesztik.

Hallom a másik unokám dühödő panaszát, mivel az óvónéni megtölte az ennivalóval, noha azt ő utálta. Azt is, hogy erőszakoskodtak vele.

Hallom a kiscsoportos óvónéni panaszát, hogy a gyermek nem akar beállni a közös játékba, mivel a barátnőjével babázik.

Fültanuja vagyok az ifjú óvónő agressziójának, dühödten kiált a gyerekekre, mivel nem csillapodik a sírása, miután el kell válnia a nagyszülőtől, aki az oviba vitte.

Kiindulási alap

Úgy tekintem az óvodát, mint a családban zajló nevelés intézményes kiegészítőjét, ahol a gyermeket annak tekintik ami, Claparede-i metaforával élve, ebihalnak és nem leendő békának, azaz életkora, környezete ésszemélyiségjegyei által meghatározott gyerekek. A gyermeket úgy kell nevelni, hogy kora szerinti önmagával legyen harmóniában, nem kell felkészíteni a felnőttiségre, de az iskolai érettségre sem.

Ami ebből következik

— Nem hagyható figyelmen kívül az óvodáskorúakra vonatkozó fejlődéslektani ismeret.

— Tudomásul kell venni, hogy a nevelésnek a legfontosabb eszköze ezidőtájt a játék, az életkornak megfelelő egyéni és közösségi játék, a szerepjáték és a körjáték, a ritusjáték és a mesélés, a rögtönző játék és a kitalálás, a

tárggyal való magányos játék és a sportjáték, a státuszjáték és a kreativitás-játék.

— Tudomásul kell venni, amennyiben konkrét ismeret nyújtására készítődünk, feltétlenül nevelési szándékból; azt is csak játékosan tehetjük, az életkori szokásoknak megfelelően és nem direkt módon.

Ami a valóság

— Tény, hogy oktatási intézményrendszerünkben az óvodapedagógusi képzés vette leginkább figyelembe a gyermeklélektani kísérletek eredményeit. A játékra vonatkozóan is.

— Ennek ellenére működött, működik egy központi elvárásrendszer oktatási kötelezettségekkel, hat tantárggyal (testnevelés, ének-zene, irodalom, vizuális nevelés, környezetismeret, matematika), és iskolaérettséget igazoló feltételekkel. Ez azt jelenti, hogy az óvoda utolsó évében dominánssá válnak a hagyományos iskolai módszerek, holott az óvoda játékos metodikájának kellene érvényesülnie ekkor is, csakúgy, mint az iskola alsóbb osztályai-ban.

— Nem nehéz felfedezni ebben a jelenségben a poroszszovjet módszer szemléletének hatását, tehát a tekintélyuralmi elv, a direkt irányításos módszer jelenvalóságát. Ez tetten érhető ma is, de ebből a gyakorlatból fakadtak azok a nagyapai élmények is, amelyeket megemlégettem.

— Ugyanakkor valóságnak tetszik, hogy az óvodai szakirányítás nyitott legfrisebben az új elképzelések megismerése irányába, valószínűleg azért, mert itt zajlott eddig is olyan tevékenység, amely valamilyen mértékben figyelt a gyermeki személyiségre.

Ami lehetséges

A kiindulási alaphoz térnék vissza, tehát ahhoz a feltételezéshez, hogy minek tekintem, illetve *minek szeretném tekinteni az óvodát? Megismételve a mondandót, személyiségfejlesztő, harmonikus gyermekeket nevelő pedagógiai (s nem oktatási!) intézménynek.*

— Ha a feltételezett állapot válik általánossá, akkor remélhető, hogy a porosz hagyományok megkopnak, és előtérbe kerül a pszichológia eredményeire és a demokratikus társadalom elvárásaira jobban támaszkodó angolszász nevelési szisztéma és az ezt segítő többféle reformpedagógiai módszer, köztük a drámapedagógia is.

Az említett nevelési elv szerint *arra kell törekedni, hogy a gyerek a világban otthonosan mozgó, harmonikus személyiséggé váljon. Az egyéni hajlamot, képességet, a fejlődés tempóját nem lehet nem figyelembe venni. A gyerek tehát differenciáltabb bánásban részesül. E nevelési elv fontosnak ítéli, hogy a gyerek sikerélményhez jusson, hogy örömet lelje az életben. Erősíté-*

ni kell tehát pozitív önértékelésében, autonóm törekvéseiben, kreatív képességeinek kibontásában.

A legtöbb angolszász eredezésű reformpedagógiai, nevelési program közösségekben zajlik. Olyan közösségi közegben, amelyben a gyerek személyisége nem szenved csorbát, amelyben nem uralkodik a felnőtt agresszió és a militáris egyöntetűség. Jelentős szerephez jutnak viszont a népi és nem népi közösségi játékok, körjátékok és szerepjátékok, az ünnepi aktus szertartásos mozzanatai, az ének és a tánc is.

A drámapedagógia jelenléte

A drámapedagógia szemlélete lényegében azonos azzal, amit az előbbi alcím alatt megfogalmaztunk, amit az angolszász iskolákra jellemző demokratikus elvekről írtunk. A módszer persze ott is, nálunk is különböző és lehet is különböző. A fontos, hogy az egyes reformpedagógiai irányzatok hívei a lényegben egyezzenek meg, a gyermek illetve a nevelésközpontú szemlélet azonosságában.

Ha a magyar óvoda nem zárkózik el az említett pedagógiai elvektől, akkor a drámapedagógiának módszerként és eszközként is megbecsült helye lesz a kisemberek nevelésével foglalkozó intézményekben. A drámapedagógia ugyan nem találta fel a spanyolviaszt, nem csodaszer, de feltalálta vagy összegyűjtötte azokat a közös cselekvési módokat, amelyek a jó óvodapedagógus kezében alkalmasak arra, hogy az említett nevelési elképzeléseket segítsenek megvalósítani. A drámapedagógia a gyermek játékos hajlandóságára, képességére épít, a pszichológia eredményeit figyelve, a népi gyermekjátékokban rejlő gazdag nevelési lehetőségeket ismerve tudja, hogy mely életkorban milyen játékok, etüdök, gyakorlatok beiktatása szolgálja legjobban a fejlődő gyermek érdekeit. A drámapedagógusok ötven éve már, hogy kiegészítik ezeket saját játékaikkal, szituációs gyakoraltaikkal, improvizációs készletekkel. És mindezt azért, hogy ily módon segítsenek a gyerekek otthon lenni a világban.

A drámapedagógia hangsúlyozottan épít a gyermek képzeletére, azonosulási, beleélési készségére, kettős tudatára, szerepjátszó képességére, improvizációs hajlandóságára és kreativitására. És kevésbé a tárggyal való magányos játékokra, noha tudomásul veszi, hogy bizonyos életkorban az egyéni játékok szorosan egymás mellett léteznek a közösséggel. A drámapedagógia mindazonáltal közösségekben, kiscsoportos formában képzelettel a felnőttel való együttjátszásra

épülő nevelést. Felfogása szerint a pedagógus inkább animátor, mintsem vezér a közös együttléteken. Az óvónő, ha szükséges, és majdnem mindig szükséges, úgy játszik a gyerekkel, hogy jelen van különfajta szerephelyzetekben is. Ily módon az óvónőni nem a felnőtt hatalom képviselője, hanem a gyerek nagyobbik játszótársa, akinek az a törekvése, hogy a kicsiket juttassa permanens sikerélményhez.

Akinek ez magától értetődő, s akinek nem

„A született óvónő” hitem szerint a drámapedagógia ismerete nélkül is ekként van jelen, a gyermeki közösségekben. Az ő számára a drámapedagógia való találkozás inkább a sejtett dolgok rendszerezését jelenti. Mit, miért kell úgy tenni, ahogy tesz. Ideálisan olyan óvodában lehet így jelen az óvónő, amelyben az említett személyiségcentrikus „angolszász-magyar szellemiség” uralkodik. Ahol nem, ott az istenáldotta tehetségnek is kínlódnia kell, harcolnia kell az elvei igazáért.

Am az óvónők többsége nem művésze a nevelésnek. Sőt vannak a pályán antitalentumok is, agresszív személyiségek, aztán olyanok, akik mindig azt cselekszik, ami a központi elvárást kíván. Nos, az ilyen óvónőknek átállni egy személyiségközpontú reformpedagógiai szemléletre és gyakorlatra, nem megy könnyen. Igaz, hogy az ilyen típusú óvónő nem is igen jelentkezik továbbképző kurzusokra vagy ha igen, menet közben lemorzsolódik. A 120 órás tanfolyamokat végig dolgozó, végigjátszó pedagógusok viszont úgy érzik, hogy személyiségükhöz végre megtalálták az alkalmas cselekvési módszert. Többnyire lubickolnak is a felismerés örömeiben. A módszer szemléletükké válik. És ez a lényeg. Óvodában mindenképpen.

Csaba Istvánné budapesti óvónő azt írja vizsgadolgozatának a végén:

„...Játékosabb, merészebb lettem. Gondolok itt arra, hogy a megtervezett elképzeléseimtől is el merek térni. Nem egyszer munka közben jövök rá, mit kell módosítanom. S ilyesmire eddig nem vállalkoztam, eszembe se jutott, hogy merhetek.”

Kovács Lászlóné budapesti óvónő az *Óvodai Élet* című lapban írja, egy éves tanfolyami jelenlét után: „Nem tudom igazából megfogalmazni, hogy miért jó a drámapedagógia, de megtanultam; nincs két egyforma gyerek, hogy a szerepjátszástól oldódik a szorongás, hogy egyenrangú félként veszek részt a gyerekek improvizációs játékában és magamra is és a másira is jobban figyelek...”

Egy rágógumi története Nagycsoportos foglalkozásaimból

A gyermekek közötti konfliktushelyzeteket megpróbálom humorral, játékkal levezetni. Két kislány (K. Zsolt és B. József) többször verekszik apró dolgok miatt (heves vérmérsékletűek) de csak akkor, amikor éppen hátul vagyok nekik. Egy ilyen verekedős nap alkalmával két játékkardot nyomtam a kezükbe (a kardok, papírból készültek) és annyit mondtam nekik: „most előttem verekedjétek meg egymással, amikor én is látom! Képzéjétek el, hogy ez egy hegyes, éles kard, mintha kardvívók lennétek, úgy bánjatok vele, nem szabad a másik testéhez érni, mert könnyen megvághatjátok egymást.”

(Elkezdtem biztatni őket, „rajta, rajta! ki az ügyesebb kardvívó?”) Végül az egész csoport biztatta a két „verekedőst”. Egyszer csak azt vettem észre, hogy egymásra nevetnek és még véletlenül sem érintik egymáshoz a kardot, pedig tudják, hogy papírból van és nem veszélyes. Többször lejátszottuk a kardvívást, majd szőnyegen a birkózást, ki tudja legyőzni a másikat értelmes küzdelemben. A verekedés abbamaradt. Úgy gondolom ebben az esetben sikerült a negatív érzelmeket pozitív vá alakítani, a feszültségüket levezetni, agresszivitásukat kijátszani. Ebben a „verekedős-vívós játékban”

megtanulták önmagukat (érzelmeiket, testüket) kezelni, fékezni és kontrollálni.

Már jó fél éve gyakoroljuk a mimes játékokat. Íme egy közülük.

„Egy rágógumi története” Az ötletem onnan eredt, hogy sokszor hoztak be rágót az óvodába és nemcsak rá-gásra használták, hanem odaragasztották játékokhoz, bútorokhoz, egymás ruhájához stb. Elhatároztam, hogy először szóban elmesélek nekik egy történetet egy óvodáról (de nem a „miénkről”), ahol a gyerekek nagyon szerettek rágózni, de nem úgy használták, ahogy kelle-ne. Természetesen kitaláltam a rágógumis mesét, de fel-használtam tapasztalataimat, élményeim, amit ők szolgáltattak. Naponta kiegészítik, továbbjátsszák, más mozdulatot használnak fel, de előtte mindig elmondják, hol tart a rágógumi. Pl.: Egyik gyerek kezdte mesélni: „egyszer egy kisfiú pénzt kért az anyukájától és rágógu-mit vett rajta. Gyorsan letépte a papírját, eldobta az ut-cán és hamm, bekapta a rágót. Találkozott a barátjával, akinek odaadta a felét, kivéve a szájából. (Ezután le-játsszottuk némán, majd kértem a gyerekeket, hogy folytassák a történetet, utána megint lejátsszuk) Foly-tatták... a két jóbarát beért az oviba, ahol a játékokat, babákat összeragasztották, ledobták a padlóra, a gyere-kek nem tudtak továbblépni, csak emelgették a talpukat (mindezt néma mozdulatokkal, igen átélve tudják mí-melni). Mindig lejátsszuk az előző napi történeteket, és ha kifelejtjenék valamit, rögtön figyelmeztetek: „ezt még nem vettük bele a játékunkba és máris mutatják a hozzá tartozó mozdulatot. Én a gyerekekkel együtt ját-szom, bármit is találnak ki, volt olyan szövegbemondás: „tegyük a rágót az Ágota néni hajába!” belementem a

játékba, és elkezdtem tépni, rángatni a hajamból a kép-zeletbeli rágót és egy játékos mozdulattal a vállamra nyomtam a rágó egyik végét, a másik végét kihúztam, mintha gitárhúr lenne és játszottam a képzeletbeli gitá-ron, mondanom sem kell, hogy a gyerekek „vették a la-pot”, anélkül, hogy előre elmondtam volna törté-netemet, (hiszen én sem tudtam, hogy gitárt formálok a hajamból kihúzott rágóból) kitalálták, hogy mit játsz-szottam el. „Ágota néni gitározott, olyan hosszúra nyúj-totta a rágót” — és jót neveltünk egymáson.

Ez a játék fejleszti kreativitásukat, improvizáló és szabad önkifejező képességüket, és emellett lehetőséget ad a gyerekeknek arra, hogy bármikor megváltoztassa a történetet, cselekvést, mozdulatait.

A csoportomban szokás az esztendő egy napján, ál-talában gyermek napon és főleg nagycsoportban adok rá lehetőséget, (mert addigra nagyon megismerjük egy-mást) hogy a gyerekek legyenek az óvónénik és mi óvó-nők az óvodások. Óránként más-más gyerek (lehet fiú is) vállalja önként az óvónő szerepét. Aznap a játékot, munkát, játékos tanulást és bármit a gyerekek vezetik le, nyilván ahogy tőlem látták. Rájöttem éven során (mert már sokszor csináltam) nem is olyan könnyű ovis-nak lenni, annyi mindennek kell eleget tenni. Látom a „tükörképem” a gyerekek minden mozdulatában, hang-lejtésében, kérésében és határozott kiszólásaikban és fölfedeztem a hibáimat is. Én sokat tanulok ezekből az „ovis önkormányzati napokból”. Miközben nevelek, én is nevelődöm! — említettem volt.

Menyhárt Ágota óvodapedagógus
(Bp. XIX., Berzsenyi u. 6.)

Szülői értekezlet drámajátékkal

A csoportszobát két részre osztom. Az egyikben összetolok két kisasztalt, megterítek, apró süteményt tesztek a tábla, teát készítek elő, halk zenét szólaltatok meg, s így várom a szülőket. Az a szándékom, hogy a kiscsoportos óvodásaim szülei ismerkedjenek meg egymással, és ismerkedjenek meg azzal a módszerrel is, amellyel én a gyermekeiket nevelem.

Beszélgetünk az asztal körül. Közben felvetődik — a szülők mondják, hogy a kicsik gyakorta verekednek. Aztán játékra invitálom őket, az anyukákat, apukákat.

A szoba másik részében nagy szőnyeg leterítve. Körben kis székek. Ebbe a térbe hívom a szülőket. Tizenhatan vannak, 25-30 évesek. 14-en kimozdulnak. Jó eredmény. Feldobódom. Kettlen maradnak szemlélők.

Ismerkedő és kapcsolatteremtő játékokkal kezdem. Körben állnak a felnőttek, megfogják egymás kezét, és máris elindul az „add tovább” játék, kézszorítás, vállérintés, arcsimogatás. Tetszik nekik, oldódni kezdenek. Majd labdát dobok, s aki kapja, megmondja a keresztnévét, majd mindenki utána. S máris mosoly az arcon. És aztán a „Zsip-zsup” játék, amikor már futkározni is kell, hogy székhez jusson a játszó. Ekkor már teljesen felszabadulnak. „Mutasd be a gyermekedet!” ezzel a játékkal folytatjuk. Akinek guritom a labdát, az bemutatja a gyerekét, elmondja, milyennek ismeri őt,

mifajta jellemző tulajdonságát tartja megemlítendő-nek. Ez a játék meglepi őket, hiszen gyermeküket kell jellemezniük. De nem mondanak nemet. Majd vállal-koznak szituációs játékokra. Azt játszzák el a szülők párosával, hogy ők most 3 éves ovisok. Várat építenek egy-más mellett. Am az egyik vár összedől. Ebben ludas a másik. Mi történik a két gyerek között? Igen életszerű-en játszottak a szülők. Úgy, ahogy látják a gyermekeiket a homokozóban vagy a szőnyegen. Ez az enyém! — ki-fejezés többször is elhangzott, meg az, hogy ne nyúlj hozzá! Más párosnál veszekedtek sőt verekedtek is. Az egyik kvázi-gyerek harapott.

Utána mindent megbeszéltünk. Vita is kerekedett a látottakból. Egyszersmind arra is választ kaptak, hogy ami verekedésnek látszik, az a gyermek életkorára jellemző státuszháború. Olyanféle küzdelem zajlik le kö-zöttük, mint a felnőtt világban. A felnőtteknek egy dolga lehet, a közvetítés, a kompromisszum keresése.

A találkozó végén ők kérték, legközelebb legyenek ott a gyerekek is, és játsszanak együtt közösen.

Nagyon boldog voltam, hogy ezt ők fogalmazták meg.

Bolla Jánosné óvónő
(Bp. III., Víziorгона utca)

Óvodai foglalkozások A csoportvezető feljegyzéseiből

Gyurcsek Judit

1181 Bp. Kondor Béla sétány 3-4.

Az óvónéni mint egy tyúkanyó, a picik az ölében, s valamennyien a szőnyegen.

A halomból kesztyűbábot húznak ki, választanak és elkezdődik az alakoskodás, a játék.

— Mit főzzünk? — kérdésre válaszolva megbeszélik, hogy kimennek a képzeletbeli kertbe, hogy szedegessenek.

És indul a fantázia, amit a „Vityilló” című mese motívumaira fűznek, illetve az adja az alaphangulatot.

Közben énekelnek, mert csigát találtak, amelyre Ferike csaknem rálépett — (Ferike bocsánatot kér, hogy nem vette észre, — és kissé megszeppenve éneklé a „Csigabiga gyereki” hívogató dalt.

Megjelennek a kedvelt kutyusok is, (úgy látszik ez az állatélményük), és a „Cirmos cica haj” éneklése után a kutyusok üldözni akarják a cicát, cicákat, de az óvónének sikerül leszerelni őket...beesteledik, lefeküsznek, ellazulnak.

Judit igen ügyesen tereli el a már-már agresszió felé hajló játékot. De nem sokáig pihennek, mert a repülő zaja felébreszti őket, nézik a képzeletbeli repülőt, „nem is repülő, helipoptej” — mondja egy kis okoska. Mielőtt vitára kerülne sor, elszáll a magasba, s kereshetnek Katica bogarat, énekelnek neki, s némelyik elszáll, figyelik, és csodák csodája! Ezek a picik követik a szemükkel.

— „Nem is arra megy”, mondja a sejpítő kislány, mire a leányka,

— „De az enyém igen, a jja”... és követi is, bár kissé sértetten.

Játsszák még az „Ég a gyertyát”, a „Fehér liliomszál”-at és el nem unják.

Az óvónő ügyesen vezeti le a játékot: „Rajzoljunk vagy menjünk az udvarra? — hangzik a kérdés, és mert szépen süit a nap, nem vitás a válasz. Segíteni akarok: — „Megfoghatom a kezedet?” — kérdem az okoska kislánytól.

— „Ezt a tisztát igen, de a másikat nem adom” — mondja, „mert Katica van benne”. Természetesen képzeletbeli.

Dr. Csordásné Trozner Katalin

Bp XII., Zalai u. 2. Napköziotthonos óvoda

Vegyes csoport, kiscsoportos 13, középsőcsoportos 11 gyerek

Reggeli után indultunk, s az óvónő megbeszélte a gyerekekkel, elég sokat kell gyalogolni, kényelmes cipőt vegyenek fel. Kedvezett az idő is, gyönyörű napsütés, virágok, lombosodó fák, madárdal stb. Mintha előre rendelt volna Kati.

És a gyerekek! Úgy jártak, sétáltak, ahogyan az örökké mesélő, kérdező, egy-egy megfigyelésre, pihenésre hívó szó kívánta.

„A mostani kirándulásunkon az érzékszervi finomítást tűztem ki célul.”

Először a közösen kiválasztott helyen letelepedve meghallgatjuk az erdő hangjait.

— Mit hallanak?

— Mik kelthették a hangokat? Azok megnevezése is.

— Milyen hang nem illik ide? Utánzásuk!

Becsukott szemmel az erdő illatának érzékelése:

— Milyen az illata? Kellemes, kellemetlen. Arc kifejezéssel is.

— Mitől lehet kellemes és kellemetlen?

— Melyik jó? És a kellemetlen lehet-e valaki számára fontos (állati jelzések).

Tapintás: a fák törzsének tapintása és mintázatának megfigyelése (egyformák-e, hasonlóak-e)

— törzs mintázatának letérképezése rajzlap és zsírkréta segítségével.

Hat szemmel, s ezer füllel voltak jelen. Minden, mi él, mozog, egy-egy játékra hívott. Felmászhattak az alkalmas fára, bujócskáztak, állatosdit játszottak, táncoltak, kergetőztek stb. s természetesen a tisztáson leülve énekeltek, virágfüzért készítettek, versenyeztek, ami az időbe belefért, minden de minden volt.

Trozner Kati pedig mint egy nagy bűvész mindig azt hívta elő a gyerekekből, ami éppen akkor fontos volt, odailett. Mi pedig azt figyeltük, hogyan építi fel, s egyre sokoldalúbban a foglalkozást; hogyan találja meg az arányokat a pihentető séta, a megfigyelés, a játék között.

Az idegen pedig azt láthatta, milyen jó ezeknek a gyerekeknek, hogy ennyi óvónő játszik velük, mert mondanom sem kell, mi is bekapcsolódtunk, együtt játszottunk.

Szombathelyiné Hoffmann Katalin

Bp. XIV., Típegő úti „Csoki” óvoda

„Nagy csoportos” gyerekek, 26 fő

Nézzétek meg a tenyereteket, s aki valami érdekeset figyel meg, mondja el a többieknek is.

Simogassatok gondolatban valami kellemeset! Ki mit simogat? Most indít egy simogatást a tenyerével, s azt adják tovább. Arcukat simítja, de a lányok a fiúknak a fejét. Gyerekekkel is indítat. „Simogatás közben nézzétek egymásra” — szól.

Kellemes, nyugodt légkör árad a csoportszobában, s beúszik Vivaldi Négy évszak zenéje, Kati szoknyákat, szalagokat, botokat csinál, vehetnek a gyerekek tetszés szerint. Tudják, hogy mozogni lehet, vagy a botos szalagot táncoltatni.

„Várj, hogy hasson rád a zene!”

S a gyerekek különböző ritmusban, egyénekenként, elmerülten táncolnak, mozognak, betöltik a teret. Táncolhatóság nincs köztük, de ötleteik vannak. Érdekes, négy kislány szoknyát húz magára, s azzal próbálkozik, élvezik a pörögtetést.

Három leányka együtt forgolódik.

Kedves, szép játék. Sajnálják, hogy vége lett a zenének. Aztán nagyobb ritmusú játékok következnek. Minek örülnek az udvaron, a játszótéren, a kiránduláson.

Kis etüdök születnek. Eljátsszák, hogyan futballoznak, vagy a környező világot hogy veszik birtokba, számháborúznak, kergetőznek stb. Természetesen mimes játék az egész, hiszen a kis térrel nagyon csínján kell bánniuk.

Nagyon jó, sokoldalúvá nevelő játék, mert már emlékeznek, hasonlatok születnek pl. olyan bársonyos a fa levele, mint otthon a macim bundája.

Menj a számodra szimpatikus vendéghez, szól végezetül, s a gyerekek így bevonnak minket is a játékba.

Szemben áll velem egy kisfiú, István?

Hozzám akarsz jönni?

Igen.

Köszönöm-mondom, akkor ülj az ölembe, ha nem rossz az neked!

Dehogyis! szól, legalább megmondod, mi az, hogy szimpatikus?

Megmondtam, sörültünk a közeli kapcsolatnak.

Kovács Lászlóné

Bp III., Meggyfa utcai óvoda

Nagycsoportos gyerekek, akik már-már kisiskolásoknak tűnnek. Asszociációs játék:

„Mondj valamit a fényes szóra! A következő a csillagra.”
Tehát szólánc. Gyakorlott játékosok, ám figyelni is kell az óvónőnek, mert a piros szerintük szomorú szín; s a banánra egyik fiúcskának a „koporsó” ugrik be. Nincs tehát könnyű dolga Zsuzsának. És a jelenlévők száma 21.

Aztán átlendülnek csoportjátékba: „Mackó, Mackó ugorjál”, — tapsolj egyet stb. s már megy is a „zenei” foglalkozás. Sok-sok ritmushangszer kerül elő, mindenki kap egy hangszert, (bot, csörgő, triungulum, cintányér, ritmusbot, dobok sokasága) kész zenekar! És végig játsszák a legkedveltebb dalokat egy történés-mese köré fűzve. A gyerekek és a tanító-óvónő élvezik, szeretik a játékot. Örülnek. És mi már legszívesebben megtapsolnánk a produkció számba menő játékot.

Bár így menne az iskolákban is a zenei nevelés! De tapsolnak is közbe-közbe combon, kézzel, lábbal dobbantanak, és csak „tisza forrásból” merítik a dalokat.

Arányosan, szépen vezetett, szakszerű, sőt nagyszerű foglalkozás.

D. Kósa Vilma

a Fővárosi Pedagógiai Intézet
drámapedagógiai 120 órás tanfolyamainak
egyik vezetője

Pünkösdlő

Előzmények:

Angyalföldön, lakótelepi óvodában dolgozom, s itt nincs alkalmuk a gyermekeknek megismerkedni a magyar népszokásokkal. Úgy éreztem, a pünkösdhöz kapcsolódó játékok közel állnak hozzánk, s bár régen a 10-14 évesek játszották, övék volt a pünkösdjárás, nem lehet ezt elég korán kezdeni. Dömötör Tekla: Magyar népszokások c. könyvének 25. képe azt mutatja, hogy egészen kislányka a királyné, legalábbis Vitnyéden. Nézegettük a gyerekekkel, ízelgettük a dalokat, sőt ének foglalkozásokon megtanultuk, tapsoltuk, táncolgattunk. A grimaszolás meg napi szokásuk, sőt a csúfolódás egyik formája, hogy „pofákat vágnak”. A nap folyamán többször is van lehetőség a lovasjátékok kipróbálására, s a versengés, vetélkedés, kakaskodás legalább „legalizálódott”. A mindennapos testnevelés és játékidő bőven elég volt a gyakorlásra. A ló és lovas kapcsolat barátok közt jött létre, tehát baleset nem fordulhatott elő, nagyon vigyáztak egymásra. Néhány alkalom után állandósultak a párok. A csoportban van egy kislány, aki minden fiúnak tetszik, így eleinte őt akarták pünkösdi királynénak. Aztán lemondtak róla, mert nagyon nehéz felemelni, s nem is igen bírják. Így egy törekenyebb kislányra esett a választásuk, aki el nem nevette volna magát a világegyetem, pedig azelőtt folyton ka-

carászott. Számomra mégis a „jókívánságos” rész volt izgalmas. Mit kívánnátok nekem? — kérdeztem elsőként, mikor körbe ülve beszélgettünk erről, s ilyeneket mondtak: — Legyen szép nagy házad! Legyen új Mercedesed! Legyen sok csillogó ékszered! Legyen sok szép ruhád”. — Ezek valóban kellemes dolgok, de úgy érzem, vannak ennél még fontosabb dolgok is az életben — szoltam hozzájuk. S aztán jött is a folytatás, szinte felnőtesen, hiszen a gyerekek alig 5-6 évesek. „Szép és egészséges gyermekeid legyenek az óvodában!” „Szeressen a férjed!” stb. és a következő beszélgetésen már kibővült a fantáziájuk, s olyanokat kívántak nekem, amit talán szüleiknek és maguknak kívántak volna. Szerették az ilyen beszélgetést, sőt mondták is, „üljünk le, játsszunk jókívánóst!” Beszélgettünk arról is, hogyan élnek vidéken az emberek? Kinek van falusi élménye? Kinek van rokonsága, netán nagyszülő, s próbálják a jókívánságot ahhoz alakítani, s azt kívánni, ami nincs. Végül megegyeztünk: „Szép piros tetejű házuk legyen! Egészségesek legyenek! Tele legyen kamrájuk, pincéjük! Legyen meg a munkájuk gyümölcse!”

Ezek a foglalkozások újszerű tartalmat adtak a mindennapjainknak, s az, hogy az „előadás” megszületett, azaz vendégek is megnézték a játékot, már csak ráadás volt.

Mi így játszottuk a pünkösdlőt

Mi van ma, mi van ma?

Piros pünkösdi napja,
Holnap lesz, holnap lesz
a második napja.

Jó legény, jól megfogd

lovadnak kantárját,
hogya le ne tiporja
a pünkösdi rózsát.

A lányok éneklék a dalt, egymás után bejönnek, körbe sétálják a teret, majd beállnak egymás mellé.

A fiúk is bejönnek egyesével, körbe járnak, s beállnak szemben a lányokkal.

Ezután felelgetős játék kezdődik.
 Fiúk: Szép jó reggelt, lányok.
 Lányok: Jó reggelt legények.
 Fiúk: Eljöttünk királynét választani.
 Lányok: Csak tessék! Csak tessék!
 Fiú: Gyere elő te szép lány!
 Mit ettél ma?
 Lány: Sós kenyeret.
 Fiú: Mit ittál ma?
 Lány: Hideg vizet.
 Fiú: Minn állsz?
 Lány: Cserépen.
 Fiú: Minn lebegsz?
 Lány: Levélen.
 Fiú: Nézz az égre!
 Lány: Nem nézek.
 Fiú: Lépj a földre!
 Lány: Nem lépek.

Kórusban köszönnnek, s a választ is együtt mondják.

Az első fiú előre lép, és hívja a szemben álló kislányt, aki szintén kilép a sorból.

Ezután a fiú odadugja homlokát a kislány homlokához úgy, hogy orruk is összeérjen, s grimaszokat csinál, hogy a lányt megnevettesse. Ha a lány nem marad komoly, a fiú azt mondja: „nevettél, nem vagy királyné”. A kislány visszamegy a helyére. Annak, aki nem nevei el magát azt mondják, kiálltad a próbát, királyné vagy. A kislánynak középre kell állnia.

Ilyen módon kérdezik meg minden kislányt.

Ha több királyné van a próba után, a fiúk elhúzódva körbe állnak, egymás vállát megfogják, fejüket összedugják és suttogva megtanácskozzák és eldöntik, hogy melyik kislány fejére teszik a koszorút. A kijelölt leány marad középen megkoszorúzva. A többiek kendőt hoznak, s a királyné feje fölé tartva énekelnek, s elindulnak két másik szereplő felé, akik közben a tér egy sarkában a „háziakat” játsszák. (A fiúk kaput tartva állnak mögöttük.)

Ácintos, pácintos
 kezdetű dal ritmusára
 mennek tánc lépésben
 a ház felé. Mikor
 odaérnek, köszönnnek:

Lányok: Dicséртessék a Jézus Krisztus! Szabad-e királynét járni?

Háziak: Szabad.

Lányok körbejárva éneklük:
 Meghozta az Isten piros pünkösdi napját,
 Mi is meghordozzuk királyné asszonykát.
 Ejne dejne, denejde, ejne dejne denejde.

A lányok a kendőt tartva körbetáncolják a kiskirálynét, a refrénél a királyné közepén forog, s a karján lévő kosárából rózsaszirmot szór. (A tánc a csoport ügyességétől és korától függő.)

A mi királynénkat nem is anya szülte,
 A pünkösdi hajnal rózsafán termette:
 Ejne dejne denejde, ejne dejne denejde.

Ezután a lányok a kendőt ráterítik a királynéra, akit magasra emelve jókívánságokat mondanak előbb közösen, majd egyenként s utána köszönnnek, s az Ácintos, pácintos kezdetű dalra visszaállnak a helyükre, a lányok és fiúk szemben egymással, s kezdődik a pünkösdi királyválasztása.

Lányok: Az lesz a király, aki a lovasjátékban a legügyesebb!

Fiúk lovasokat alakítanak: 1. változat: két fiú lovat alkot, egyik állva marad, másik mögötte a derekába kapaszkodik, az ő hátára ül fel a harmadik fiucska, a lovas. A 2. változat az egyszerűbb, az erősebb a hátára veszi a lovas fiút, s beállnak a sorba, mert gyorsasági verseny következik: a teremben vagy kijelölt helyről kell a kijelölt célba érni. Ha többen egyszerre érnek, jön a második próba, ez igen nehéz, mert le kell húzni a lovas hátáról. Ha még így sem dől el a verseny, tehát többen maradnak „nyeregben”, az lesz a király, aki legmagasabbra tudja felemelni a kiskirálynét. A lányok közben biztatják a fiúkat mondókával,

„Gyi te paci, gyi te ló,
 Gyi te Ráró hóhahó!”

Ha a próbának vége, „Éljen a pünkösdi király!”-t kiáltanak háromszor, s fejére teszik a maguk készíttette virágkoronát. Párba állnak lányok és fiúk, s a „Meghozta az Isten...” dalt énekelve táncolnak pl. egy lépéses csárdást és forgást, majd párosával maradva eléneklük a „Mivan ma, mi van ma?” kezdetű dalt és illegnek-billegnek rá.

Ha a szülők nézik netán, bekapcsolják őket is az éneklésbe, ha nem, annyiszor éneklük, míg kedvük tartja, vagy az is megoldás, hogy meghajolnak egymás előtt, mintegy megköszönve a játékot. (Ennyi, s mondhatom, a gyerekek nagyon élvezték.)

Kovács Béláné
 óvodapedagógus